

STEPHAN ORTH

COUCHSURFING

V ČÍNĚ

Cesta přes obyváky
nové supervelmoci

KAZDA

STEPHAN ORTH

COUCHSURFING

V ČÍNĚ

Cesta přes obýváky
nové supervelmoci

S 59 barevnými fotografiemi,
43 černobílými vyobrazeními
a jednou mapou

KAZDA

Velká část jmen uvedených v textu byla z důvodu ochrany osob změněna.

Některé hovory byly vedeny s pomocí překladového softwaru na mobilním telefonu; některé veřejné nápisy byly nejprve vyfotografovány a později přeloženy rodilým mluvčím.

Věnováno Siao Pajovi

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o., v roce 2020.

Nové sady 2

602 00 Brno

www.knihykazda.cz

info@knihykazda.cz

Tel. 725 518 237

Elektronické vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o.

Všechna práva vyhrazena

Datum poslední aktualizace: únor 2020

Formát elektronické knihy: epub

ISBN 978-80-88316-59-6

Vytvoření elektronické verze PureHTML.cz, 2020

Papírové vydání:

Původní název: Couchsurfing in China – Durch die
Wohnzimmer der neuen Supermacht autora Stephana Ortha.

© Piper Verlag GmbH, Mnichov/Berlín, 2019.

1. vydání

Přeložil: David Krásenský

Odborná redakce: Jan Karlach

Jazyková redakce: Lenka Janovská

Návrh obálky: Birgit Kohlhaas

Sazba a úprava obálky: Kristýna Franková

Mapy: Birgit Kohlhaas

Tisk a vazba: Tisk Centrum s.r.o., Moravany u Brna, Česká republika
ISBN: 978-80-88316-40-4

Označení „Couchsurfing“ znamená registrovanou značku společnosti Couchsurfing International, Inc. Titul této knihy a vydavatel nemají k této značce žádný vztah. Stejně tak nevzniká žádný licenční vztah k majiteli značky.

Fotografie: Stephan Orth; kromě fotografií v první obrazové příloze na str. 1, 10 nahoře a dole, 16 nahoře a dole, ve druhé obrazové příloze str. 1, 2 nahoře a dole, 3 nahoře a dole, 5 vpravo dole, v textu také na str. 123, na vnitřní straně zadní obálky pod středem a vpravo: Stefen Chow.

Fotografie v textu na str. 35 a na vnitřní straně zadní obálky uprostřed: Stephan Orth / Pitu-App

Knihy lze zakoupit se slevou 20 % přímo u nakladatele na www.knihykazda.cz nebo v knihkupectvích.

Dědeček a vnuk se kochají výhledem z kopce.

Vnuk říká: „Ty neony jsou krásné, město je s nimi tak barevné.“

Dědeček namítá: „Kdyby ty neony nebyly,

mohli by lidé vidět hvězdy,

a ty jsou mnohem krásnější.“

Napište text na toto téma!

Úloha pro žáky při zkoušce *kao-kchao*, která zakončuje

středoškolské studium a rozhoduje o přijetí

na vysokou školu; provincie Liao-ning, 2014

PŘÍJEZD DO BUDOUCNOSTI

V létajícím autě se řítím přes labyrint mrakodrapů ze skla a železobetonu. Nebe je černé a okna svítí chladným světlem. Místo ulic nám cestu ukazují linie z neonových světél. Slyším klakson, neobvykle vzácný a zastaralý zvuk, a reaguji na něj bleskovým úhybným manévrem směrem vzhůru. Přesně v pravý okamžik, protože o pouhé centimetry tím unikám kolizi s protiletícím strojem, který vypadá trochu jako vagón. Na dopravních ukazatelích z LED diod si všímám několika údajů: 21. října 2052, 21:45 hodin, 23 stupňů Celsia, déšť.

Najednou mě předlétne černý sport'ák – kabriolet, jehož zadní kapotu zdobí obrovská lebka s hnáty. Řidič má lidskou hlavu s páskou přes jedno oko, avšak tělo robota. Zabrzdí přímo přede mnou a ze své robotické paže vystřelí světelný paprsek, kterým okamžitě omotá mou spolujezdkyni a vtáhne ji do svého auta. Žena má růžové oči a vlasy a robotické tělo, rovněž složené z kovových dílů.

Přidává plyn, já ho pronásleduji mezerami mezi domy a přes černé jezero, ve kterém se odrážejí tyrkysová světla toho města budoucnosti. Na pomoc mi přilétá několik tryskových policejních vozů, prosvítí kolem mne zprava i zleva a narazí do létajícího stroje toho padoucha. Řítí se dolů, dáma vypadává ven a já ji dalším bleskovým leteckým manévrem a statečným chvatem mohu zachránit. „Winner is human (*Vítězem je člověk*),“ svítí na obrazovce.

Sundám si brýle na virtuální realitu, odepínám pás a vstávám. K východu se musím prodrat obchodem, který nabízí plastové meče a hrníčky s horoskopy, drony a roboty. Jsou tu dokonce elektrické berušky a „first robot for baby“, první robot pro dítě. Nekupuji si nic.

Zpátky na čerstvý vzduch. Na jednom plakátě na stěně temně šedivé budovy stojí nápis „První čínský předváděcí park pro Big Data“, na jiném „Orientální sci-fi údolí“. Obě označení tohoto obrovského areálu ve městě Kuej-jang o ploše 134 ha jsou poněkud zavádějící. Co je na něm „orientálního“, není vůbec jasné a výraz „Big Data“ se tady vztahuje nikoli na analytické zpracování veledat, nýbrž na obrovskou výpočetní kapacitu počítačů, díky níž mohou tyto 3D světy existovat. Neuškodí ovšem, když toto důležité heslo budoucnosti bude v paměti návštěvníků spojené s pozitivním zážitkem.

Areálem se procházejí šťastné mladé rodiny. Děti běží napřed, vstříc dalším temně šedivým budovám, ve kterých se skrývají atrakce jako „Bitevní pole s mimozemšťany“, „Hvězdná krize“ nebo „Ztraceni v mezihvězdném prostoru“.

O nově otevřený park je obrovský zájem a člověk musí často celé hodiny stát ve frontě, jak aspoň stojí v online recenzích. Dnes žádný takový pocit nemám. Asi je ještě příliš brzy po ránu. Zaměstnanci mají na sobě světlemodré uniformy se stříbrnými proužky, jakési kombinace obleku ze Star Treku a sportovního outfitu. Na zádech mají znázorněnou hlavu robota, která je obklopena osmi paprsky, jako by to byl nějaký svatý se svatozáří. Když tito mladí muži a ženy potkají návštěvníka, zdvihají pravou ruku k vulkánskému pozdravu po vzoru Spocka.

Uprostřed parku se do výše 53 metrů tyčí skulptura, která připodobňuje akční figurku z robotů „Transformers“ v nadživotní velikosti. Obrovské nohy, nápadně malá hlava. Tvář má stejnou jako na uniformách, řeč těla naznačuje, že se jedná o vůdce vlastního vojska. A skutečně, po okraji čistě vyasfaltovaného kruhového chodníku je rozestavěna armáda z desítek menších skulptur kyborgů. Němí strážci se zbraněmi v ruce, kteří přitom nepůsobí nijak zvlášť nepřátelsky. Přišel jsem se sem dozvědět, jak si Čína představuje budoucnost.

Místo toho jsem tu našel mohutné strojové bohy a uniformně sestříhané lidské bytosti.

Klaun umotává z dlouhých nafukovacích balonků roztomilá zvířátka pro děti. Do vědeckofantastické krajiny se úplně nehodí, ale možná ho manažeři zábavního parku najali, když si uvědomili, že všechny ty šedivé budovy a roboti působí tak trochu bezútěšně. Kdyby se udělovala cena pro nejvíce deprimující zábavní park na světě, měl by tento areál docela velké šance.

Alespoň trochu lehké zábavy tu slibuje atrakce „Fly over Guizhou“, tedy virtuální 3D cesta přes deset nejúžasnějších míst provincie Kuej-čou: vodopád Chuang-kuo-šu, Dračí palácová jeskyně, jezero Chung-feng. Několik desítek serpentin z kovového zábradlí vede k vozíku s osmi místy k sezení.

Jsem v něm jediný pasažér. Být v Číně sám, to je exkluzivní zážitek. Vozítko se s rachotem dává do pohybu, i když něco tu nesedí. V digitálních brýlích vidím jen jakési nádvoří. Stěny okolo mne jsou světle šedé a tmavě šedé jako na budovách venku, ale ze všech stran uzavřené, není cesty ven. Ženský hlas opakuje stále jednu stejnou větu v čínštině, nerozumím ani slovo. Mohu se rozhlédnout dokola, dokonce o celých 360 stupňů. Ale jinak nemůžu dělat vůbec nic, nemůžu se jakkoli rozhodnout, nemůžu převzít jakoukoli iniciativu.

Sundám si tedy virtuální brýle. Kolejnice se kroutí v dlouhém oblouku na pilířích přes temnou prázdnou halu, na jejíchž stěnách visí potrubí vzduchotechniky. Nalevo a napravo mám dva metry hloubky, deset metrů přede mnou jsou jakési dveře. Vozítko se ale nehýbe.

Dávám tedy brýle opět na nos, zpět do digitálního světa. V něm se nic nezměnilo. Stěny jsou stále uzavřené, ženský hlas stále opakuje svou. A teď ještě řekli „Winner is human (*Vítězem je člověk*).“ Jsem v digitální zemi nikoho, uvězněný v softwarové chybě virtuální reality.

HAMBURG

Počet obyvatel: 1,7 miliónu

ČÍNSKÝ SEN

O tři měsíce zpátky

Na začátku každé cesty je nápad. Tentokrát to byl Jangin nápad, že na balíček salámu natiskneme můj obličej. „Působíš důvěryhodně. S tvým obličejem se bude čínský salám prodávat rovnou dvakrát tolik,“ řekla mi.

Představuji si takový produkt někde v regálu supermarketu. Mým pracovním ambicím to úplně neodpovídá. Ale Jang má naštěstí ještě pár dalších nápadů.

„Můžeš se stát filmovou hvězdou. Do vedlejších rolí pořád potřebují nějaké cizince. Anebo jít do seznamovací show. Každá ženská tě bude chtít. Můžeš taky předstírat, že jsi ředitel. Oblečeš si pěkný oblek a na veletrzích se budeš vydávat za německého manažera. Čínské firmy ti za to rády zaplatí, protože chtějí mít mezinárodní image.“

Jang se krčí na skládací židli v mé staříčké kuchyni, v bytě v hamburské čtvrti Eimsbüttel, popíjí zelený čaj a líčí mi svou vlast jako zemi neomezených možností. Přinejmenším pro takového „nosáče“ (běžné čínské označení pro bělocha, pozn. překl.), jako jsem já. „Učitel angličtiny nebo němčiny. To klapne vždycky. Berou každého a zaplatí ti třikrát tolik než místnímu. Můžeš taky dělat reklamu na bělicí pleťový krém. Anebo rozdávat prospekty v převleku, na který musí být člověk velký. Třeba v kostýmu draka nebo medvěda.“

Moje čínská návštěvnice mluví rychle a téměř se ani nenadechne, jako by každá desetina sekundy ticha byla jen ztrátou času. Jen drobný záškub v koutku úst občas prozradí, že do svého slovního vodopádu přidává slušnou špetku humoru.

„Můžeš se taky stát věštcem a mít na síti milióny followerů. Necháš si narůst vousy a lidi tě budou brát. Nebo můžeš být placeným společníkem na oslavu Nového roku. Uklidníš tak rodiče, kteří chtějí, aby se jim dcera konečně

provdala. Vypadáš zdravě, můžeš taky prodat jednu ledvinu. V jižní Číně je na to dost velký trh. Ale pozor, nenechej si ji snadno ukrást. Pak ti za ni nezaplatí. A co může Němec udělat kdykoliv: otevřít si hospodu, pekařství nebo řeznictví. Je to tak hrozně nefér. Mě se tady v Evropě všichni jenom ptají, jestli umím masáže. Ale ty se, když pojeděš do Číny, můžeš stát vším, čím jen budeš chtít. Brzy zbohatneš a budeš slavný.“

Jang si mě vyhlédla na stránce *couchsurfing.com* a požádala mě o nocleh. Teď přes víkend má u mne gauč. Zatímco naslouchám jejímu monologu, vzniká v mé hlavě rozhodnutí ohledně cíle mé další cesty. Také sama Jang tam už několik měsíců nebyla. Přestěhovala se z jižní Číny do Berlína kvůli magisterskému studiu biologie.

„Od té doby, co jsem v Německu, mám pocit, že jsem každý den o něco víc zpomalená,“ říká. „Jsem čím dál línější.“

„Jak to myslíš?“

„V Číně jde všechno rychleji. Lidé mají svoje cíle a začínají každý nový den s velkým elánem. V Německu člověk ráno vstane a jako první mu hlavou prolétne: ‚Kdy bude konečně víkend?‘“

Je sobota odpoledne a ona se celé hodiny baví se mnou. To už Evropa opravdu upadá natolik, že je schopna takovéhle zahálky? Přitom ona sama vypadá všelijak, ale rozhodně ne lenivě. Všechno na ní prozrazuje jakýsi neklid či spěch. Její rázný krok, pestrobarevné běžecké boty, vlastně i límeček na polokošili, který u krku na jedné straně kouká nad a na druhé straně zůstal zastrčený pod okrajem jejího modrého svetříku.

„Možná chtějí Číňané prožít každý den prostě tak, jako by to byl jejich poslední,“ povídá Jang. „Tvrdě pracovat, protože zítra už všechno může pomítnout.“

„Tedy, kdybych dneska věděl, že je zítra můj poslední den, napadlo by mě tisíc věcí, které bych mohl udělat, ale docela určitě ne dřít jako blázen.“

„V Číně se na to díváme takhle: promarnit mládí, promrhat produktivní roky života. Když jsi produktivní, přispíváš něčím ke všeobecnému blahu, vyděláváš peníze nebo aspoň děláš něco pro sebe. Ne, že jen tak sedíš na místě a plýtváš kyslíkem.“

„Podle mě takové plýtvání kyslíkem není občas vůbec od věci.“

„Takový líný *lao-waj!*“ řekne a směje se. *Lao-waj* zní jako „cizák“, a dříve skutečně šlo o výraz s nádechem opovržení. Dnes ale znamená prostě „cizinec“. I tak ale představuje jasné varování, že její země návštěvníkům život nijak neusnadní.

Třikrát už jsem byl v Číně, v letech 2008, 2014 a 2017. Pokaždé se přede mnou zjevila tak trochu jiná země. Skutečně se mění tak rychle. Nové čtvrtě plné věžáků, nové úspěšné firmy, nové technologie, nové normy chování. Další železniční tratě, další letiště, další špičkové technologie, další zakazy, stále více lidí – a v mojí hlavě pokaždé více poznatků, ale také stále více otázek. Když všechny tyhle proměny už teď prožívám tak intenzivně, jak je teprve vnímají samotní Číňané? Jak působí tyto změny ve zrychleném tempu na lidi a jejich každodenní život? A jak se promítnou na nás, když Čína hodlá do budoucna stále více určovat chod dějin?

Chci tam ale vyjet ještě jednou nejen kvůli Jang, jejímu vyprávění a jejím příslibům. Chci se pokusit pochopit, jak Číňané vidí svět. Chci s nimi mluvit o jejich snech i obavách, o jejich životě a o lásce a o tom, kam se tato obří země řítí.

„Čína musí lépe porozumět světu a svět musí lépe porozumět Číně,“ řekl nedávno prezident Si Ťin-pching. To je pravda, protože asi žádná jiná země se srovnatelně velkým vlivem na světovou politiku nezůstává nám Evropanům, navzdory veškerému turismu a globalizaci, více vzdálená.

A cesta do Říše středu je pro mne tolik zajímavá právě teď, protože v ní probíhá epochální změna: po letech až neuvěřitelného hospodářského boomu, ve kterém hrálo hlavní roli „reverzní inženýrství“, přichází nyní něco úplně jiného, nového. Prezident Si hodlá pod heslem „Made in China 2025“ utvářet digitální budoucnost. Sází na umělou inteligenci, špičkové technologie a na jakýsi hlídací stát, jaký dosud ještě nikdy nikde neexistoval. Zároveň Čína skupuje podíly ve firmách po celém světě, v iniciativě „One Belt, One Road“ (nazývané česky Nová Hedvábná cesta, či méně správně stezka, pozn. překl.) rozvíjí nové obchodní cesty a pomocí úvěrování si zavazuje celé státy, které jsou na ní závislé. Západní obchodní partneři tak po celém světě ztrácejí půdu pod nohama, zatímco Čína vyhrává jednu

velkou zakázku za druhou. Z hlediska zahraniční politiky vystupuje země zdánlivě klidně. Proto není její obrovský hospodářský vliv moc nápadný. Zatímco její severní soused, Rusko, se snaží geopoliticky působit jako obří velmoc, chovala se Čína navenek spíše jako trpaslík. „Skrývej své silné stránky a buď trpělivý,“ takové měl heslo někdejší představitel komunistické strany Teng Siao-pching; stala se z něj doslova geniální strategie. Zatímco protihráč, Spojené státy americké, vyrukovaly se svým „America First“ a začaly se stahovat ze zahraničněpolitické odpovědnosti a vypovídat spolenectví nejrůznějšího druhu, je Čína nyní připravena utvářet světové hospodářství podle svých pravidel. Jistoty, které se zdály po desetiletí neměnné, se najednou boří. Díky hospodářskému úspěchu této nové světové mocnosti vzniká ideologický protipól demokracie, který je třeba brát vážně a proti jehož nevídané dynamice je složitá struktura celé Evropy příliš zkostrnatělá, rozhádaná a bezradná.

Jang má tedy pravdu a Si Ťin-pching také. V Číně jde všechno rychleji a nastal čas se navzájem lépe poznat. Jakmile uplynul víkend a tím i pobyt Jang na mém gauči, rovnou jsem si z Internetu stáhnul žádost o vízum.

BEZ KNÍŽKY O SKUTEČNÉ ČÍNĚ

Kdo chce po Číně cestovat na vlastní pěst, musí se uchýlit k určitým trikům. Čína totiž nemá ráda, když někdo cestuje mimo sféru jimi speciálně vybraných hotelů. Čína nemá ráda, když někdo přenocuje v soukromí, aniž by se zaregistroval u místní policie. Čína nemá ráda, když byste chtěli zažít zaostalost a bídu, zatímco veřejně prezentovaný obraz země ukazuje jen pokrok. Čína chce organizovaný potlesk namísto kladení otázek, propagandu místo hledání skutečnosti, raději namazat med kolem pusy než lovit mouchu z polévky.

A Čína také chce turisty, kteří objíždějí jejich hlavní památky. Ovšem kdo cestuje jen kvůli odškrtávání těch nejznámějších atrakcí, ten je pro mne asi jako někdo, kdo se seznámí s Billem Gatesem, Banksym a Angelou Merkelovou na pyžamové party, a potom jen mele o tom, jak vypadal lustr v předsíni. Velkolepé čínské památky budou pro mne na této cestě hrát jen okrajovou roli. Já se chci podívat za kulisy nové supervelmoci. Spíše než do honosné vstupní haly chci vejít do obývacího pokoje.

Jednoho kalného únorového rána sedám na kolo a jedu na Elbchaussee, výstavní nábřežní ulici s velkými vilami šéfů rejdařských společností, klasicistními rezidencemi a luxusními restauracemi. Zde sídlí mimo jiné i čínský konzul, který mne požádal o osobní pohovor. Mám to chápat jako poctu, nebo jako hrozbu?

Konzul, to slovo zní po místnostech s dřevem obloženými stěnami, těžkými koženými křesly a starobylé whisky. To jsem ale vedle jak ta jedle. Veřejné prostory čínského generálního konzulátu jsou ve srovnání s okolními domy chudé a strohé. Působí spíše jako nějaká vesnická pošta než jako reprezentační palác. Plastové židle, stojan s čínskými novinami, čekající žadatelé se stohy formulářů v průhledné folii. Je to tu cítit po kopírce, jasmínovém čaji a čisticí na podlahy.

Strážník mě přivádí k přepážce v sousední místnosti. Zaměstnanec sedící za stěnou z bezpečnostního skla mne přes hodně nízko položený otvor k mluvení vybízí, abych položil ruce na kostku s deskou z průhledného plexiskla. Čtyři prsty pravé ruky, čtyři prsty levé ruky, potom oba palce. Zelené světlo signalizuje, že mi byly registrovány všechny otisky.

Potom mě pozdraví jiný zaměstnanec, přísně se tvářící muž s proužkovanou košilí a kulatými brýlemi. Sedáme si k drobnému rohovému stolu, nejprve ale odežene dva jiné Číňany. Ti teď musí čekat vestoje, zato ovšem slyší úplně všechno.

Mlčky prolétne vytištěný formulář s mojí žádostí o vízum. Aniž by ztrácel čas nějakou společenskou konverzací, začne mě rovnou zkoušet.

„Pozývající osoba, paní Wang ze Šanghaje, to je vaše přítelkyně?“

„Ano, přítelkyně.“

„Normální přítelkyně, nebo...?“ Všeříkající pohled muže směrem k muži.

„Normální přítelkyně,“ odpovídám.

„Píšete cestopisy, napsal jste o Rusku a Íránu. Jste opravdu slavný,“ říká. Dobře informovaný muž: do žádosti jsem rozhodně neuváděl, že bych byl spisovatel.

„Ale ne, zas tak slavný nejsem,“ namítám.

„Chcete tedy napsat také knihu o Číně?“

„Ne,“ odpovídám.

Kdybych totiž odpověděl něco jiného, mohl by ode mne vyžadovat podání žádosti o novinářské vízum. To uděluje úplně jiný, speciální úřad, který podle toho, co se říká, nebývá zrovna vstřícný. Navíc bych musel předem pro celé tři měsíce cesty uvést každé jednotlivé téma, kterým se chci zabývat, a každého jednotlivého člověka, se kterým hodlám hovořit.

To ale nemůžu, protože ještě vůbec nevím, s kým se tam setkám.

„Chcete po zemi hodně cestovat?“

„Jenom do dvou měst, do Šanghaje a do Čcheng-tu,“ tvrdím přesvědčivě.

Ano, chci procestovat zemi křížem krážem, projet jedenáct nebo dvanáct provincií, od high-tech metropole Šen-čen až po hlavní město Peking, od provincie Liao-ning na hranicích se Severní Koreou až po provincii Jün-nan na hranicích s Myanmarem.

„Do Čcheng-tu? Spolu s paní Wang?“

„Ne, sám. Chci tam sníst hodně chuo-kuo (hot pot, česky „horký kotlík“).“

„Zvládáte jíst ostré?“

„Ano. Ale tak ostré jako v Sečuánu, to nezvládnou každý den.“

Ani náznak úsměvu. Téma jídlo funguje i u Číňanů normálně vždycky. Jen tento člověk je k němu evidentně imunní.

Oba před chvílí vyhnaní Číňani stojí nyní u jedné z přepážek a rozčileně mluví do skleněné stěny. Vypadá to, že v jejich vízových dokumentech není něco v pořádku. Konzuláty jsou zvedacími mosty nové doby. Tady se provádí obrana pevností, lidé se rozdělují na „žádoucí“ a „nežádoucí“. Ve speciálním případě Číny je konzulát ostatně místem maximální individuality. Protože tady, a to jenom tady, vám vsugerují, že ve státě s 1,4 miliardami lidí může jeden člověk skutečně něco změnit.

Výslech pokračuje.

„Vy jste byl v Číně také v roce 2014 – kde přesně?“

„Šanghaj, Peking, Si-an, oblast Sin-ťiang – jednou jsem projel vlakem celou zemi, z východu na západ.“

„Kde jste byl v Sin-ťiang?“

„V hlavním městě Urumči.“

„Aha. A v Kašgaru taky?“

„Ano, v Kašgaru taky.“

„Plánujete i tentokrát znovu cestu přes Sin-ťiang?“

Sin-ťiang je problematickou autonomní oblastí na severozápadě, ve které centrální vláda provozuje převýchovné tábory pro muslimy (kromě Ujgurů i menšinové národnosti Kazachů, Kyrgyzů, Tádžiků, Uzbeků, Chuejů a dalších, pozn. red.). Zřídila v ní sledovací systém, který na světě nemá obdoby. Tam ukazuje Čína svou nejkrutější tvář.

Samozřejmě, že chci i do Sin-ťiang.

„Ne,“ říkám. „Jenom do Šanghaje a do Čcheng-tu. Chci si na téhle cestě především zlepšit své jazykové znalosti.“

„Vízové pracoviště se vám ozve.“

Samotného konzula jsem toho dne nepoznal.

Mé přání porozumět lépe Číně není nakonec v žádném rozporu s „myšlenkami Si Ťin-pchinga o socialismu s čínskými rysy pro novou éru“, jak se nazývá sebraná moudrost představitele státu, vtělená do ústavy celé země. A přesto jsem se musel na konzulátu takhle přetvařovat.

Nastávající světová velmoc číslo jedna si dělá starosti kvůli jednomu jedinému cestovateli, kterému nejde o žádný přístup k tajným dokumentům, ani o zosnování revoluce, ani o přípravu úkladné vraždy. Chce jen zemi trochu procestovat a něco málo o tom napsat.

Jestli s vízem všechno klapne, počítám, že pro mne půjde o poslední cestu, na rozloučenou. Protože jakmile bude knížka zveřejněna, už nikdy do země žádné další vízum nedostanu. Protože chci této zemi rozumět lépe, než kolik je sama ochotna mi otevřít. Jak rozdílně se dá interpretovat slovo „rozumět“.

Přihlásím se tedy do cestovního portálu *couchsurfing.com* a pustím se do hledání vhodných hostitelů. Bezplatné ubytování zde nabízí milióny členů z celého světa, z toho více než 100 000 registrovaných v Číně. Jang je tak vysokým počtem ohromena.

„Většina Číňanů je podezřívavých,“ říká mi, když se ještě jednou setkáme. „Důvěřují svým přátelům, ale ne každému, kterého vidí poprvé v životě. Obávám se, že tahle cesta bude pro tebe traumatizujícím zážitkem.“

„Posledně jsi mi přece ještě říkala, že tam můžu dosáhnout úplně všeho.“

„Jedno a druhé se nevylučuje. Ale aby se ti to mohlo úspěšně podařit, měl by ses nejprve stát *kao-fu-šuaj*.“

„Cože?“

„*Kao-fu-šuaj*. Velký, bohatý a hezký na pohled. Čínské označení pro dokonalého muže.“

Jang si nejprve odměřuje malou kuchyňku v mém podnájmu, potom si přeměří mě, od hlavy až k patě.

„Velký jsi docela dost,“ hodnotí mě potom.

Ted' bychom asi mohli opravit ty chybějící vlastnosti. Ohledně *fu* přijímám rozhodnutí, že zahájím svou cestu v kasinu v hráčském ráji Macau. Ohledně *šuaj* si stahuji dvě čínské aplikace, které slibují sebeoptimalizaci a které se jmenují Pitu a MyIdol. Kromě toho si podávám přihlášku na intenzivní kurs čínštiny, vytahuji ze skříně ochrannou dýchací roušku, kupuji 15 balíčků Lübeckého marcipánu pro své hostitele a na mobil objednávám tarifní program VPN, který mi odkudkoli umožní přístup na blokové webové stránky.

A někdy v březnu konečně přichází onen spásný telefonát z čínského generálního konzulátu na noblesním nábřeží Elbchaussee: můj cestovní pas je opatřen vízem a připraven k vyzvednutí.

Pro: Jang Berlín

 Hurá! Klaplo to! Můžu vyrazit.

Od: Jang Berlín

 Mysli na to, že se máš vrátit s oběma ledvinami haha

澳門

MACAO

Počet obyvatel: 651 000

Zvláštní správní oblast

MILIONÁŘI V TEPLÁCÍCH

O čtyři týdny později už přistávám na letišti v Macau, které je se svými šesti odletovými branami spíše menším zástupcem svého druhu. Vzhledem k nedostatku místa se zdejší přistávací dráha rozkládá na 3600 metrů dlouhém umělém ostrově v Jihočínském moři. Člověk má tak trochu pocit, jako by přistával spíše na letadlové lodi. Ve srovnání s ostatními pasažéry si připadám vcelku velký, blondatý a modrooký. A nijak zvlášť fu, protože mnozí tu mají hodinky nebo kabelky, které musely stát několikanásobek ceny letenky.

Veškeré davy nyní proudí k bezplatným, barevně potištěným kyvadlovým autobusům, na nichž je napsáno třeba „Wynn Palace“, „Venetian“ nebo „Grand Lisboa“. Štěstí nesmí člověk nechat jen tak zahálet, proč tedy jezdit do hotelu, když vás veřejná doprava doveze přímo k hernímu stolu? Většina kasin je přitom tak jako tak součástí obřího hotelu, ve kterém máte k dispozici všechno, co potřebujete. Hazardní hráči tedy vůbec nemusí vynořit hlavu ven, do reálného světa, který je momentálně mlhavě kalný, i když už s přídechem teplého jara.

Napsal jsem osmi potenciálním hostitelům, z nichž rovných sedm mělo podle svého online profilu pracovně něco společného s kasiny. Doufal jsem tedy, že mi dají nějaký zaručený tip, jak rychle a bez komplikací pohádkově zbohatnout. Osmým hostitelem byla May. Ta kasina přímo nesnáší, ale zato mě pozvala k sobě. Vlastně i hledání noclehu je trochu ruleta.

Z profilu o ní vím, že už procestovala 25 zemí, že pracuje v osobním oddělení letecké společnosti a že je velkou obdivovatelkou hongkongského filmového tvůrce Wong Kar-Wai. Zalíbilo se mi také její životní motto: „Buď jako dítě, ale ne dětinský.“

Do setkání mám ještě pár hodin času, takže sedám do autobusu směr Grand Lisboa. Připadá mi, že kasina nejsou špatným místem, kde celou tu moji

cestu za bližším pochopením Číny začít. Peníze a pověry stojí v této zemi na hodnotovém žebříčku hodně vysoko, u hracího stolu musí tedy lidé být ve svém živlu. Na pevninské Číně jsou hazardní hry zakázané, takže zájem je opravdu obrovský.

Herny a kasina v Macau představují jakýsi odraz celého rychlého vývoje Číny za posledních 30 let, nahuštěný do malého prostoru. Jde o šanci každého jednotlivce na rychlé zbohatnutí při současném ohýbání komunistických ideálů. Těžko uvěřitelné historiky o úspěchu, ale zároveň i nemalá rizika. A cíl, zaujmout světově přední místo: obraty zdejších kasin jsou téměř pětinasobné ve srovnání se slavným Las Vegas. Čínská zvláštní správní oblast Macao je podobně velká jako třeba severoněmecký ostrov Norderney (asi 30 km², pozn. red.), zato ale třetí na světě při přepočtu hrubého domácího produktu na hlavu.

Hned u letiště autobus projíždí kolem staveniště nové linky metra s automatickými soupravami bez strojvedoucích, která by měla být během několika měsíců uvedena do provozu. A zbrusu nový lodní terminál s 19 stanovišti a 127 přepážkami pasové kontroly. Jen tady počítají se 30 milióny návštěvníků za rok. Další přístav pro osobní lodě leží jen pár kilometrů na sever.

Městští plánovači chtějí, aby turisté do místního prostředí zapadli zhruba stejně jako kameny do hry madžong (též *ma-t'iang*, pozn. red.) na zdejších moderních, plně automatizovaných stolech: trochu to v nich zahrčí a zarachotí, potom se otevře štěrbina, a už všechny stojí připravené pěkně v řadě, aby mohla hra rovnou, pěkně bez průtahů začít.

Okolní hladina se leskne jako olej. Přes vodu mohu pozorovat osvětlené obrysy velkoměsta na poloostrově. Nové kasino Grand Lisboa se mezi ostatními mrakodrapy zřetelně vyjímá. Tahle budova dovede navzdory tvarům květů a zlatému osvětlení odstrašovat, asi jako nějaký obří bůh pomsty z betonu a skla.

Autobus zastavuje. Přes automatické posuvné dveře vstupuji do parfémované vstupní haly. Na recepci odevzdávám batoh. Na měkkých rudých kobercích tu stojí jeden herní stůl vedle druhého, hlavně na baccarat a na čínskou hru s kostkami, *sic bo*. Vedle nich jsou pak nekonečné řady herních automatů, které se jmenují třeba „Tančící lev“, „Mohutný drak“, „Zlatá bohyně“

a „Šťastná císařovna“. Polokulovité bezpečnostní kamery visí na zlatých šibeničkách, na lesklých mosazných bankomatech a odpadkových koších se odráží obrazy hrajících. Všechno se třpytí, cinká a poblikává, láká a slibuje. Žádný nařízený dress code tu neplatí, takže ledabylé pozorování lidí je v Grand Lisboa hned po možnosti neuvěřitelného zbohatnutí druhou nejlepší zábavou.

Jedno empiricky zjištěné a vcelku přesné pravidlo zde přece jen objevuji: nositelé obleků tu mají ty nejhorší způsoby, muži v teplácích si kompenzují svoji pozici obzvláště vysokými sázkami a nátělník pro basket ve stylu hráčů NBA ve spojení s náramkovými hodinkami Breitling je tu v pořádku úplně stejně jako kabelka Hello Kitty použitá pro odložení žetonů v ceně asi tak třípokojevého bytu. Sleduji mladého muže v mikině s kapucí, je mu sotva 25. Pořád znuděně zívá, sází v každé hře 15 000 hongkongských dolarů, čili asi 1 500 eur (z nějakého důvodu se tu používá hongkongský dolar a ne macauská pataca – přitom mají prakticky stejnou hodnotu). Rozmáchle vrhá své žetony a nejdůležitější karty do hry, na hrací plátno stolu.

Po třech prohraných kolech baccaratu po sobě už před sebou nemá žádné další žetony, jenom kreditní kartu, se kterou se jen pomalu a váhavě odebírá k přepážkám pro výměnu. Já se pro změnu odebírák k východu a беру si taxíka na dohodnuté místo setkání.

Vystupuji na jižním konci mostu Přátelství, Ponte da Amizade. Ulice tu mají ještě stále portugalské názvy, i když tu většina lidí mluví kantonštinou. Po 440 let byl tento městský stát portugalskou kolonií, teprve od roku 1999 patří znovu Číně.

Přichází ke mně mladá žena v černých šatech na ramínka s květinovou aplikací a výraznou bílou halenkou a mává na mě. Nikdy nepochopím, proč si tu lidé musí na pozdrav mávat, když stojí sotva metr od sebe. Ale to asi přemýšlím příliš evropsky, v Asii se tak často podání ruky nepěstuje.

„Ahoj May, rád tě poznávám!“ říkám a mávám jí s lehkým zaváháním jako odpověď.

„Já taky! Doufám, že jsi sem nepřijel jenom kvůli hraní,“ říká.

„Co máš proti kasinům?“ ptám se jí.

„Ničí celé město. Hodně mladých tady nejde vůbec studovat, protože práce krupiéra je prostě lépe placená. A celé tyhle moderní stavby nejsou vůbec dobré pro zvířata. V zimě sem přilétávají vzácní ptáci ze Sibíře. Kvůli světelnému smogu je jich ale stále méně.“

Procházíme okolo stanoviště ostrahy a nakonec se ocitáme na sídlišti, které je jejím domovem. Sestává z dvanácti věžáků téměř identického vzhledu, venkovního bazénu a tenisového hřiště s umělým trávníkem. Procházíme pod řeckými sloupy a dostáváme se ke vchodu s naleštěnou mramorovou podlahou. Vedle výtahů je zavěšena olejomalba v pozlaceném rámu, je na ní cellistka a visí tak trochu nakřivo.

Byt v osmém podlaží působí podobně feudálně, s drahými parketami na podlaze, s koženými křesly a obrovským televizorem. Na balkoně věší nějaká žena prádlo. May zde bydlí s bratrem, kterého ale nakonec osobně nepoznám. V rohu stojí vitrína plná pohárů a plaket, jsou to vyznamenání za vynikající výsledky ve škole.

„To je všechno tvoje?“ ptám se.

„Asi polovina,“ odpovídá, ale její úsměv, napůl skromný a napůl pyšný, napovídá, že pravda bude někde trochu jinde.

„Byla jsem ‚Goodie Goodie‘.“

„Cože?“

„‚Goodie Goodie‘. Prostě školačka, kterou mají všichni učitelé rádi a má vždycky samé jedničky.“

Během hovoru se často škrábe na bradě nebo uctivě přikyvuje, což vypadá velice vzdělaně. Je jí osmadvacet a mluví dokonalou americkou angličtinou. Několik let studovala lingvistiku v oregonském Portlandu.

Přes obrovskou kuchyni mě vede do maličkého pokoje, který by měl po následující dva dny být můj. Je v něm postel a několik polic, na kterých stojí rychlovarná konvice, žehlička a úklidové pomůcky.

Sedáme na taxík do starého města Taipa, které je od největší čtvrti s kasiny vzdálené jen několik minut pěšky. Taipa je jedním ze tří původně mořem oddělených ostrovů Macaa, které ovšem byly díky umělému rozšiřování pevniny a výstavbě mostů propojeny. Nejsou tu žádné výškové budovy,

takže tu kulisy velkoměsta nijak nevynikají. Zato tu najdeme bezpočet úzkých uliček s hospůdkami a obchůdky, které nabízejí tradiční mandlové sušenky, bylinkový čaj a cigarety s popletenými značkami výrobců. (Čínština má pro falešné napodobeniny výraz šan-čaj, doslova „horská vesnice“. Poukazuje na to, že lidé z venkova si nemohou dovolit koupit originální značku, a tak se vyrábějí a kupují falešné napodobeniny, pozn. red.).

Přicházíme do nádherného parku, ve kterém mezi fíkovníky kvákají žáby a cvrčí cikády. „To je Macao. Směs starého a nového, přirozeného a umělého, krásy a bláznovství,“ říká May. Ukazuje na blikající hotely pro hráče. „Před pár desítkami let bylo to všechno ještě moře.“ Kde kdysi byli jedinými pány lovci ústřic a jako jediní zkoušeli každý den své štěstí, tam se vybudovalo několik kilometrů čtverečních umělé pevniny pro kasina.

Na park dohlíží pozlacená socha portugalského básníka a cestovatele-dobrodruha Luíse Vaz de Camões, který po nějakou dobu v 16. století žil v Macau jako důstojník. Napůl žertem se ptám, jestli se z něj také stal hráč. „Pohyboval se tehdy s lodmi mezi Evropou a Asií – a to je vlastně taky tak trochu hra, i když spíše ruská ruleta,“ odpovídá mi.

Zlatavě ozářený Camões má svěšenou hlavu, protože se zkrátka na všechna ta kasina nemůže dívat. Jednu ruku má nataženou, s prsty od sebe, jakoby k jakési věčné němé výčitce. Co jste to jenom s mým městem udělali.

„V jeho díle zaznívá hodně často známá portugalská *saudade*, která je jakousi kombinací melancholie a zármutku světa,“ říká May. Ptám se, po čem touží ona, když se dívá na svoje město. „Chtěla bych žít v Evropě. Protože je tam tolik skvělých muzeí,“ odpovídá.

Příštího dne May odchází do práce a já vyrážím do největšího kasina na světě. Areál Venetian Macau je dvojnásobně velkou napodobeninou stejnojmenného Venetian v Las Vegas, jehož architektura zase připomíná italské Benátky. To ostatně vypovídá o proměnách ambicí států na vůdčí hospodářskou moc ve světě více než dost.

Areál je postavený na písku. Za tímto účelem ho sem navezli tři milióny kubíků. Kromě samotné hotelové budovy s půdorysem připomínajícím bumerang tu stojí karmínově červená kopie zvonice z baziliky svatého Marka. Když odtud přejdete další benátskou napodobeninu, most Ponte di Rialto, ocitnete se během pěti minut u paty Eiffelovy věže. Hlavní vchod přede mnou obklopuje dokonalá napodobenina Dóžecího paláce, z reproduktorů na kandelábrech se ozývá Vivaldiho „Čtvero ročních dob“. Mezi gotickými sloupy (napravo a nalevo), leštěným mramorem (dole) a zářivě barevnými stropními malbami, které znázorňují hrdiny a bohyně a koně (nahore), se probívám do restaurace North poblíž vstupu do kasina.

Červené lucerny na oknech, červený porcelán na stolech a červené hedvábné vesty na číšnicích jasně ukazují, jaká je zde barva štěstí. Pověřiví Číňané nosí do hry červené spodní prádlo a znají také pár triků, které prý spolehlivě zvyšují šance ve hře: na hotelovém pokoji je třeba nechat svítit všechna světla, do kasina nesmí člověk nikdy vstupovat hlavním vchodem a cestou také nesmí potkat mnicha nebo jeptišku. A také nově otevřené herní paláce údajně neslibují zdaleka takový úspěch jako ty, které zde už nějakých pár roků stojí.

Když je restaurace natolik plná červené, nemůže být jakýchkoli pochyb, jak obrovské bohatství stojí bezprostředně přede mnou. Proto mi i číšnice otevírá nápojový lístek přesně na té stránce, kde se vyskytují lihoviny především z minulého století. Třeba taková padesátiletá místní pálenka Kweichow Moutai s 53 procenty alkoholu tu stojí 8 000 eur. Já se nicméně rozhoduji, že nastal ten správný okamžik si zvyknout na teplou vodu, která je zde v kraji k jídlu zvykem. Ta je tu zadarmo. K tomu si objednávám porci *ma-pcho tou-fu*, jídlo z ostré sečuánské kuchyně.

Hosté u vedlejších stolů se také nanejvýš soustředěně pokoušejí propracovat obrázkovým jídelním lístkem. Informace ani tak nehledají, jako spíše hltají. Listují vždy co nejrychleji, aby při obracení z jedné stránky na druhou neztráceli pokud možno ani jednu drahocennou setinu sekundy. Ani chvílku

nechtějí promrhat tím, že by si neprohlíželi pokrmy. Obličej mají téměř obtisknutý na ten laminovaný papír, jako kdyby každičký detail rozhodoval. Kdo už se ve vrcholných zážitcích čínské kuchyně aspoň trochu vyzná, plně pochopí. Výrazem „čínská kuchyně“ zde rozhodně nemyslím gastropeklo typu vepřové-sladká omáčka-glutamát-sušenky štěstí, jak se podává v každém německém městě a městečku pod zkratkou B1 nebo M4. Takové páchá na nejvyšším kulturním dědictví své domoviny přímo hrdelní zločin. Navíc povětšinou pod dohledem zaměstnanců, kteří svou práci navenek vykonávají víceméně stoicky, ale uvnitř se podobají spíše depresivním mávajícím kočičkám. Jen se při své nejbližší návštěvě podobného bistra podívejte téhle kočičce do očí. K tomu nemusí být člověk studovaný psycholog.

Ale zpět na místo, kde se všechno dělá tak, jak má. *Ma-pcho tou-fu* se skládá především z mletého vepřového masa, tofu a sečuánského pepře, a pokud je řádně okořeněné, vytváří doslova erotické propojení s konzumentem. S každým soustem se člověku víc a víc zapalují rty, až do oněmění. V ideálním případě, což je právě dnes, je ostrost v jídle dávkována takovým způsobem, že konzument musí občas potáhnout nosem, ale ještě není dohnán k pláči.

Pálení rtů přichází rovněž po jídle, a to opět v občasných, nicméně již postupně slábnoucích nárazech. Přemýšlím, v jakém taktu bych musel *ma-pcho tou-fu* pojídat, abych mohl mít takto zapálené rty trvale. Ale to by potom byl docela fádňí život.

Zaplatím a přecházím k hracím stolům. Pravidla hry *sic bo* jsem si přečetl na Internetu, je to docela jednoduché. Tři kostky a hráči sází na výsledek. Mohou se pokusit uhodnout celkový součet, shodu ve dvojici nebo trojici nebo výsledky hodu jednotlivých kostek. Podle pravděpodobnosti výsledku se pohybují možné výhry. Nejčastější sázky zní ovšem na *siao* nebo *ta*, tedy na „malou“ nebo „velkou“, čili na součet nejvýše deset, nebo nejméně jedenáct. Kdo vsadí na správný výsledek, dostane výhru v poměru dvě ku jedné.

Za tisíc macauských *patacas* nakupuji žetony v hodnotě tisíc hongkongských dolarů. Potom se postavím k jednomu ze stolů, u kterých už několik hráčů je, a sázím 300 hongkongských dolarů na *ta*, čili na „velkou“.

Kostky zarachotí, krupiér zvedne zlatý kelímek: pět, pět, šest, takže 16, vyhrál jsem! Kdybych byl rozumný, tak bych právě teď přestal. Ale já samozřejmě hraju dál. V dalších kolech sázím 300 dolarů na *siao*, na „malou“, potom ještě 300 na lichou – a všechny sázky prohrávám.

Frustrovaný si dělám přestávku, v myšlenkách hraji ale dál. Zákeřností všech hazardních her je právě taková jednoduchost, ta iluze. Mentalita hazardního hráče vzniká nikoli při hře, ale při jejím přerušení. Člověk si tak vytvoří iluzi, že začíná rozpoznávat určitý vzor ve výsledcích, že má situaci pod kontrolou. Ve své fantazii sázím do hry obrovské částky a každý výsledek na stole interpretuji jako potvrzení svých zkušeností: podívej, teď bych vyhrál hromadu peněz; anebo podívej, jsem prostě bedna, že jsem teď zrovna vynechal. To je ale samozřejmě tak trochu příliš západní pohled na hrací stůl. Podle průzkumů totiž spíše rádi věříme, že máme osud sami ve svých rukou, zatímco Číňané chápou osud jako vnější faktor, který mohou ovlivnit jen nepřímo pomocí talismanů.

Pokračujeme. Dávám 300 na *siao*, vyhrávám, 300 na *ta*, zase vyhrávám. Prokoukl jsem tajemství *sic bo* a šňůra mých výher bude pokračovat do nekonečna? To se nikdy nedozvím, protože s hrou přestávám a nechávám si 1300 hongkongských dolarů vyplatit. Moje výhra? V přepočtu 33 eur. To mi stačí alespoň na jízdenku na pevninu.